

Voordracht P.J. Schoon, Algemeen Directeur Dordrechts Museum

Graag wil ik beginnen met één belangrijke vraag:

Bent u hier allen uit vrije wil?

Of was het voorbestemd dat we elkaar hier op deze 10e november 2018 zouden treffen?

Het religieuze conflict dat vierhonderd jaar geleden in de jonge Republiek de gemoederen zo verhitte, spitste zich toe op de kwestie van de Predestinatie of uitverkiezing:

God heeft voorbestemd wie uitverkoren is en wie verworpen.

Daarover zijn de verschillende partijen het eens.

Maar in hoeverre heeft de individuele mens zèlf invloed op zijn lotsbestemming?

Kan iemand tijdens zijn leven genade 'verdienen' door eigen keuzes en goed gedrag ?

of is de mens uit zijn aard, te zwak èn zondig om een dergelijke verantwoordelijkheid te dragen?

Aan de ene kant stond de Arminianen, die hun zogenaamde 'Remonstrantie' hadden opgesteld. Zij pleitten voor een meer rekkelijke benadering van de voorbeschikking.

Ze geloofden dat de mens zèlf invloed kon hebben op zijn lot en de hemel kon verdienen.

Daartegenover stonden de orthodoxe Gomaristen die uitgingen van een strikte interpretatie van het Woord. Zij zagen geen enkele ruimte voor de mens om aan zijn vooraf bepaalde lotsbestemming te ontkomen. Achter deze theologische strijd lag een heel politiek schaakbord verborgen met als hoofdrolspelers aan de ene kant Stadhouder Prins Maurits van Oranje, die zich tot het kamp van de contraremonstranten had bekend en aan de andere kant de meest invloedrijke remonstrant, de landsadvocaat Johan van Oldenbarneveld – die ooit als voogd van de jonge Prins voor diens opvoeding had gezorgd.

Tussen de twee was een onherstelbare vertrouwensbreuk ontstaan. Van Oldenbarneveld werd op bevel van de Prins gevangen gezet in Den Haag. Hij zou de Republiek aan Spanje hebben willen uitleveren. Hoogverraad dus ! Zijn remonstrantse zienswijze werd gezien als een verkapte vorm van de Roomse leer dat schuld en zonden door de mens konden worden afgekocht. Het sluitstuk van deze operatie was het bijeenroepen van de Synode van Dordrecht, waar een internationaal gezelschap van professoren, predikanten en politici de knoop moest doorhakken: hoe moest de leer van predestinatie worden geïnterpreteerd? Van Oldenbarneveld wachtte de ontwikkelingen vanuit Den Haag gespannen af en wist: als dit in het nadeel van de Arminianen uitvalt, dan is mijn lot bezegeld.

Hier in Dordrecht speelde zich dus 400 jaar geleden een soort House of Cards af. Alle ogen waren gericht op de Synode. Wat zou er besloten worden?

Weinigen zal het destijds hebben verbaasd dat met het wegsturen van de Arminianen de uitkomst van de Synode vast stond:

Het leerstuk van de predestinatie werd vastgelegd in vijf Dordtse leerregels, in het Engels The Canons of Dort. En de kop van Van Oldenbarneveld ging er af.

Hoe heeft dit alles uitepakkt?

Er kwam eenheid in de kerkleer en uiteindelijk werd een burgeroorlog voorkomen. De Nederlandse Republiek is een bloedbad bespaard gebleven, zoals de 30-jarige oorlog die in het Heilige Roomse Rijk was uitgebroken en miljoenen doden tot gevolg had, of de Engelse Burgeroorlog niet veel later. In Nederland daarentegen brak juist de Gouden Eeuw aan en de Republiek heeft volop de vruchten kunnen plukken van haar positie als Protestantse heilstaat.

En dat laat ons, 400 jaar later, achter met de vraag waar ik mee begon:

is dit te danken geweest aan menselijk handelen?

Of was het toch zo voorbestemd?

Als er één persoon is wiens leven in het teken staat van voorbeschikking, dan bent u dat Majesteit. Immers, door geboorte is voor u bepaald dat u dit ambt zou uitoefenen. Toch heeft u er ook voor moeten kiezen: ga ik het doen of niet? En hoe dan? Misschien lag daarin ook uw grootste uitdaging: om u uw lotsbeschikking eigen te maken, er een persoonlijke invulling aan te geven.

Daarmee zijn in uw persoon de twee uitersten verenigd: voorbeschikking en vrije wil.

En is dit niet de zoektocht voor iedereen? Hoe kan ik als persoon een eigen betekenis geven aan het leven dat mij is toebedeeld? En dat betekent: ergens voor kiezen. Elke dag opnieuw.